

Zápis z 12. zasedání

Kolegium expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva dne 15. května 2025

Dne 15. května 2025 se na Ministerstvu spravedlnosti („MSP“) konalo 12. zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen po řadě „Kolegium“, „Soud“ a „Úmluva“), poradního orgánu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudem.

(...)

III. ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

FEANTSA PROTI ČESKÉ REPUBLICCE

ERTF PROTI ČESKÉ REPUBLICCE

(DOSTUPNÉ BYDLENÍ, NUCENÉ VYSTĚHOVÁNÍ, DISKRIMINACE ROMŮ)

Zástupkyně KVZ T. ŽUFFOVÁ-KUNČOVÁ informovala Kolegium o rozhodnutí EVSP ve věci FEANTSA proti České republice. Výbor konstatoval porušení práva na přiměřené bydlení, a to jak samostatně, tak ve spojení se zákazem diskriminace. Identifikoval čtyři oblasti porušení:

1. nedostatečné zajištění přístupu k přiměřenému sociálnímu bydlení;
2. absence dostatečných záruk pro nízkopříjmové domácnosti v případě nuceného vystěhování;
3. nedostatečné garantování dávek na bydlení, zejména pro osoby žijící na ubytovnách;
4. nepřiměřený dopad těchto nedostatků na romskou populaci, která tvoří významnou část obyvatel ubytoven a sociálně vyloučených lokalit.

Zástupkyně KVZ upozornila, že v České republice dosud neexistuje zákon o sociálním bydlení a stávající právní rámec neumožňuje efektivní naplňování bytového fondu. Částečnou nápravu může přinést aktuálně projednávaný zákon o podpoře bydlení. V oblasti nuceného vystěhování poukázala na dva zásadní problémy: (i) uzavírání krátkodobých nájemních či ubytovacích smluv a (ii) nedostatečnou informovanost obcí ze strany soudů o nařízeném vyklizení nemovitosti, kdy lhůta 15 dnů nemusí být dostatečná pro zajištění náhradního řešení a zajištění sociální práce. K otázce dávek uvedla, že osoby žijící na ubytovnách mají nárok pouze na doplatek na bydlení, a to pouze v případě, že se jedná o schválené ubytovny. Částečné řešení nabízí návrh zákona o dávce státní sociální pomoci. Na závěr zdůraznila, že implementace rozhodnutí je v počáteční fázi a dosud byla navázána spolupráce s Ministerstvem pro místní rozvoj („MMR“), Ministerstvem práce a sociálních věcí („MPSV“) a legislativním odborem Ministerstva spravedlnosti („LO MSP“). Doporučila dále do implementace zapojit odbornou veřejnost a neziskový sektor.

Zástupce MMR M. ŠIMÁČEK shrnul aktuálně projednávaný zákon o podpoře bydlení, který i přes změny v průběhu legislativního procesu stále považuje za přínosný. Kontaktních míst bydlení bude dle schváleného znění méně, konkrétně 115, a zbylých 90 obcí bude mít možnost se dobrovolně zapojit se zajištěním adekvátního financování skrze navýšení příspěvku obcím. MMR pro obce aktuálně chystá vzdělávací semináře. Zákon o podpoře bydlení dále zavádí služby asistence v bydlení. Zdůraznil, že vedle přijetí zákona o podpoře bydlení jsou klíčové také investice a finanční nástroje, které povedou k rozvoji bytového fondu. Zákon také částečně bojuje proti ubytovnám a dalšímu sub standardnímu bydlení, jelikož k nim vytváří alternativu. Schválené znění zákona má dopadnout na domácnosti s příjmy do 1,43násobku životního minima. Již nyní se však vyjednává rozšíření na domácnosti s příjmy

do 1,6násobku životního minima. Za slepá místa zákona je možné označit vyřazení specializovaného poradenství a podmínky tzv. druhých šancí.

K zákonu o podpoře bydlení se následně vyjádřila i zástupkyně MPSV *P. ZDRAŽILOVÁ*. MPSV bude garantem oblasti asistence bydlení, kde připravují vyhlášku a metodiku, která blíže vymezí náplň asistence v bydlení. Aktuálně pracují na projektu, který bude sledovat implementaci zákona o podpoře bydlení. Ve vztahu k zárukám před nuceným vystěhováním MPSV souhlasí s hledáním lepšího časového okamžiku pro informování obcí při nařízení výkonu rozhodnutí o vyklizení nemovitosti. Zdůraznila ale, že v případě, kdy se obce o nařízeném vyklizení dozví, musí být dostatečně naplněn sociální bytový fond, jinak není, jaké náhradní bydlení v rámci sociální práce klientovi nabízet. K otázce diskriminace Romů v přístupu k bydlení uvedla, že považuje za zásadní získat data o počtu Romů žijících ve vyloučených lokalitách či ubytovnách.

Její kolegyně *A. ŘÍHOVÁ* poté představila zákon o dávce státní sociální pomoci („ZDSSP“) a vyjádřila se obecně k dávkovému systému. Aktuálně je možné žádat příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení, přičemž lidé na schválených ubytovnách mohou žádat pouze o doplatek na bydlení. Vedle toho ale mohou žádat také o dávku v hmotné nouzi, která bude i nadále zachována a může být použita na kauci či na nedoplatek na zálohy na energie. Nový systém ZDSSP je zaměřen na nejvíce potřebné a zjednodušuje stávající systém dávek. Příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení se slučuje do jedné složky Bydlení. Dále zákon zavádí povinnost sestavit podpůrný plán, je-li přiznána složka Živobytí, který má vést ke zlepšení sociálních a majetkových poměrů podporovaného. MPSV připravuje metodiku k příloze č. 4 ZDSSP, která mezi zranitelné osoby řadí i osoby diskriminované na trhu s bydlením, včetně Romů.

Zástupce Poradny pro občanství *L. ZAMBOJ* zdůraznil, že k vystěhování dochází v praxi rychle a bez soudního rozhodnutí, bez záruk či lhůt k vystěhování. Za klíčové považuje nástroje sociální politiky, tedy a zejména rozšíření fondu pro sociální bydlení. Dále upozornil na to, že dle nového ZDSSP poklesnou dávky zhruba třetině příjemců. K problematice diskriminace Romů zdůraznil, že Romové mají problém také na soukromém trhu s bydlením, kde je pro ně prakticky nemožné získat byt.

Zástupkyně Platformy pro sociální bydlení *B. BÍROVÁ* upozornila na dopady navrhovaného systému dávek na nejohroženější domácnosti, kdy v některých případech může dojít ke snížení příjmů až o 6 000 Kč měsíčně. Zdůraznila, že skutečné dopady bude možné vyhodnotit až po zavedení ZDSSP v praxi. Kritizovala rovněž nastavení normativních nákladů, které neodpovídají reálným cenám bydlení ve velkých městech. Dále zdůraznila situaci ukrajinských běženců, kteří i pokud jsou legálně zaměstnáni a odvádějí řádně sociální odvody, nemohou čerpat ani příspěvek na bydlení ani doplatek na bydlení. K otázce záruk před vystěhováním vyzdvihla problematiku uzavírání notářských doložek přímé vykonatelnosti ze strany obcí, které mohou poté podat rovnou návrh na exekuci, čímž obcházejí žaloby na vyklizení. Doporučila také novelizaci ustanovení § 2288 občanského zákoníku o výpovědi z nájmu, kdy by nově mohlo být výpovědním důvodem také vlastnictví jiné nemovitosti určené k bydlení ve stejné obci nebo bezprostředním okolí obce, ve které se nachází předmět nájmu. Souhlasila, že problémem je řetězení krátkodobých smluv a dále souhlasila s *L. ZAMBOJEM*, že dochází k diskriminaci Romů na trhu s komerčním bydlením.

Vládní zmocněnkyně pro lidská práva *K. ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ* přivítala návrh zákona o podpoře bydlení. V souvislosti s ZDSSP upozornila na hlavní rizika nového systému a zdůraznila nutnost sledování jeho implementace s možností následné úpravy zákona. Zároveň vyjádřila zklamání nad tím, jak byly její připomínky k zákonu vypořádány. Navrhla rovněž formulaci akčního plánu k výkonu rozhodnutí FEANTSA, který by obsahoval vypracování analýzy zákonů, a hlavně konkrétní návrhy opatření a časový harmonogram jejich provedení.

Zástupkyně MMR *S. LUDVÍKOVÁ* kvitovala návrh vytvoření akčního plánu. Zdůraznila, že zákon o podpoře bydlení zajišťuje vedle poradenství také kombinace dalších nástrojů, včetně zapojení soukromého sektoru, které umožní získání bytů do bytového fondu. Zástupce MMR *A. ZIEGLER* doplnil,

že MMR vede pracovní skupinu k nájemním vztahům, ve které se mj. věnují otázce obcházení nájemních vztahů krátkodobými smlouvami.

Zástupce VOP V. A. SCHORM souhlasil, že je potřeba sledovat skutečný dopad zákona o podpoře bydlení a podpořil návrh na vytvoření akčního plánu s jasným časovým harmonogramem a zapojením romské menšiny. Upozornil na přetrvávající diskriminaci Romů v přístupu k bydlení často v důsledku nízkých příjmů.

Senátorka A. ŠÍPOVÁ upozornila na konkrétní případ z Kladna, kde byl zrušen azylový dům pro matky s dětmi. Uvedla, že město disponuje rozsáhlým bytovým fondem, který však neposkytuje potřebným. Zdůraznila nutnost hledání nástrojů, jak obce motivovat či zavázat k aktivnímu řešení bytové nouze. Podpořila také návrh vytvoření akčního plánu pro implementaci rozhodnutí FEANTSA.

Zástupce MMR M. ŠIMÁČEK uvedl, že MMR vítá návrh na vytvoření akčního plánu a považuje za důležité upřesnit jeho podobu a časové hledisko. Navrhl také, že informují pracovní skupinu k nájemním vztahům o závěrech vyplývajících z rozhodnutí FEANTSA. V oblasti záruk před nuceným vystěhováním uvedl, že MMR koordinuje činnost pracovní skupiny, která se zabývá nástroji proti obcházení ochrany nájemních vztahů. Zdůraznil nutnost zapojení obcí. V rámci pilotního projektu spolupracuje MMR s 60 obcemi, přičemž 39 z nich čelí extrémní strukturální zátěži a problémům s dostupností bydlení.

Zástupci KVZ T. ŽUFFOVÁ-KUNČOVÁ a P. KONŮPKA poděkovali všem účastníkům diskuze, vyzdvihli, že je nezbytné sledovat reálný dopad zákona o podpoře bydlení a ZDSSP, a podpořili návrh vytvoření akčního plánu.

Závěry:

Kolegium považuje přijetí zákona o podpoře bydlení a zákona o dávce státní sociální pomoci za nezbytný, ale jen první krok k implementaci rozhodnutí. Vyzdvihlo nicméně potřebu zabývat se skutečným dopadem těchto zákonů na zranitelné skupiny osob včetně Romů, analýzou jejich slepých míst a identifikací dalších opatření potřebných k nápravě shledaných porušení Charty.

Kolegium dále podpořilo záměr vytvoření akčního plánu k výkonu rozhodnutí.

Podpořilo též spolupráci MMR, MPSV a MSp na legislativním řešení včasného informování obcí při nařízení vystěhování a řešení problémů řetězení krátkodobých nájemních smluv k posílení záruk zranitelných skupin před nuceným vystěhováním.

Kolegium v neposlední řadě vyzdvihlo důležitost participace odborné veřejnosti, včetně zástupců romské komunity, na procesu implementace rozhodnutí.